

УДК 33.06.73.75

Ю.С. Палькевич

аспірант*

Житомирський національний агроекологічний університет

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ДОВГОСТРОКОВИХ ПІЛЬГОВИХ
КРЕДИТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ
ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Надано коротку характеристику основних джерел залучення інвестиційних коштів, які використовуються сільськогосподарськими підприємствами Житомирської області. Проведено аналіз підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва за рахунок впровадження сільськогосподарської техніки, придбаної за рахунок довгострокових кредитів, обґрунтовано необхідність державної підтримки інвестиційного забезпечення аграрних підприємств. На підставі проведеного аналізу наведено висновки та перспективи подальших досліджень щодо різних інвестиційних джерел та їх використання аграрними підприємствами.

Постановка проблеми

Сільське господарство є однією з найбільш вразливих ділянок сфери матеріального виробництва щодо наявності достатньої кількості вільних оборотних коштів для закупівлі виробничих активів через ряд специфічних особливостей. Джерела інвестиційних коштів досить різноманітні, зокрема придбання сільськогосподарської техніки нерідко здійснюється за договорами лізингу, за рахунок внесків до статутного капіталу підприємств тощо. Натомість, досить часто сільськогосподарськими підприємствами використовуються кредитні кошти, отримані через банківські установи. Таким чином, постає необхідність проведення аналізу динаміки економічної ефективності від впровадження техніки, придбаної за рахунок пільгових кредитів. Важливим завданням є також надання пропозицій щодо державного регулювання строків надання позикових коштів та розмірів плати за користування ними.

Аналіз останніх досліджень та постановка завдання

Проблемам державної підтримки та фінансового забезпечення аграрних підприємств приділяли увагу такі вчені як Д.В. Власов, В.В. Глущенко, В.С. Лобас, О.Є. Гудзь, Л.І. Денисюк, М.І. Кареба та інші [1–4, 7–9]. У роботах проведені дослідження окремих видів інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств та їх державної підтримки. Метою статті є аналіз ефективності використання сільськогосподарської техніки, придбаної за рахунок середньо- та довгострокових кредитів аграрними підприємствами

© Ю.С. Палькевич

* Науковий керівник – д.е.н. М.В. Кузубов

Житомирської області, та надання пропозицій щодо їх подальшої державної підтримки.

Об'єкти та методика досліджень

Об'єктом дослідження є процес фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств Житомирської області на пільгових засадах. При проведенні дослідження автором використовувались матеріали наукових праць вітчизняних вчених із застосуванням таких прийомів абстрактно-логічного методу, як аналіз та синтез, зіставлення та аналогія. Аналіз даних по темі дослідження на сільськогосподарських підприємствах області проводився емпіричним методом. Ефективність освоєння пільгових кредитів розрахована на підставі нормативного методу з використанням типових норм продуктивності і витрат палива на збиранні сільськогосподарських культур та продуктивності праці у скотарстві [6, 10–12], результати дослідження наведені за допомогою графічного методу.

Результати досліджень

Ефективність використання довгострокових інвестицій в аграрні підприємства залежить від суми самих інвестицій, плати за користування інвестованими коштами та ефективності використання техніки та технологій, придбаних або запроваджених за рахунок позичених коштів. Критеріями оцінки ефективності можуть виступати збільшення норм обслуговування, економія робочого часу та фонду оплати праці, збільшення обсягів виробництва і реалізації продукції і, як наслідок, підвищення фінансового результату. Виходячи з цього ефективність використання довгострокових фінансових вкладень можна виразити як:

$$EI_t = \frac{\Delta ДІ_t}{I_t + C_t + \Delta B_t}, \text{ де (1)}$$

EI_t – ефективність використання інвестиційних коштів у році t ;

$\Delta ДІ_t$ – приріст доходу від освоєння інвестицій у році t , грн;

I_t – розмір коштів, повернутих інвестору у році t ;

C_t – розмір сплачених відсотків у році t ;

ΔB_t – зміни у сумі витрат за рахунок освоєння інвестицій у році t .

До основних показників економічної ефективності, які визначають доцільність впровадження нової техніки у тваринництві можна віднести: умовне вивільнення чисельності працівників, чол.; річний економічний ефект, люд.-днів; підвищення продуктивності праці, %. Останнє визначається за формулою:

$$\Pi = \frac{E_q * 100}{C_{сер} - E_q}, \text{ де (2)}$$

П – продуктивність праці, %;

E_c – відносна економія (вивільнення) чисельності працівників після впровадження нової техніки у виробництво, чол.;

$Ч_{сер}$ – чисельність працюючих до впровадження нової техніки, чол. [6].

Економічна ефективність використання інвестицій у тваринництві відбувається за рахунок збільшення продуктивності праці та економії фонду її оплати та завдяки можливості збільшення поголів'я тварин і отримання додаткової продукції.

На прикладі ПСП «Новоселиця» Попільнянського району Житомирської області було розраховано коефіцієнти економічної ефективності придбаної за рахунок пільгових середньо- та довгострокових кредитів зернозбиральної техніки та устаткування з виробництва молока. При проведенні розрахунків застосовано метод порівняння норм продуктивності та витрат на виробництво при застосуванні «старої» техніки та нового обладнання на підставі даних [6, 10–12]. Застосування нової техніки (фірма John Deere) при оранці, обробітку ґрунту, посіви та збиранні зернових та зернобобових культур надає можливість збільшити змінні норми виробітку у 2–4 рази. Впровадження нового устаткування на молочних фермах (доїльна установка УДМ-200) дозволяє збільшити поголів'я на 17 % за рахунок умовного збільшення норм обслуговування та скорочення витрат робочого часу, що надає умовне підвищення продуктивності праці на 40 %.

Для придбання техніки з виробництва зернових культур ПСП «Новоселиця» отримало довгостроковий кредит строком на 5 років під 22 % річних, а для закупівлі нового доїльного устаткування середньостроковий кредит під 20 % річних. Обидва кредити пільгові, тобто у середньому за 2007–2009 рр. підприємство сплачувало у середньому 10 % річних за обома кредитами, решта погашалась за рахунок бюджетних коштів. Строк погашення позики, за рахунок якої придбано доїльну установку, настав у 2009 р., строк погашення позики, за рахунок якої придбана зернозбиральна техніка, настане у 2012 р. Розрахунок економічної ефективності від впровадження техніки за наведеною формулою, придбаної за рахунок пільгових кредитів наведено у табл. 1.

Таблиця 1. Розрахунок ефективності від впровадження у виробництво ПСП «Новоселиця» Попільнянського району Житомирської області сільськогосподарської техніки, придбаної за рахунок пільгових кредитів

Показники	Роки					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Рослинництво</i>						
Умовний дохід від реалізації зернових та зернобобових культур, тис. грн	+256	+256	+256	+256	+256	+256
Умовні витрати ПММ на виробництво зернобобових	+32	+32	+32	+32	+32	+32

культур, тис. грн						
Сума пільгового довгострокового кредиту на виробництво зернобобових, тис. грн	4613	3690	2767	1864	941	-
Сума сплачених відсотків на виробництво зернобобових, тис. грн	554	443	332	221	113	-
Коефіцієнт економічної ефективності використання інвестицій у рослинництві	0,05	0,06	0,08	0,12	0,24	8,00
<i>Тваринництво</i>						
Умовний дохід від реалізації молока, тис. грн	+127	+127	+127	+127	+127	+127
Умовний фонд оплати праці з виробництва молока, тис. грн	-95	-95	-95	-95	-95	-95
Умовні витрати на корми, тис. грн	+111	+111	+111	+111	+111	+111
Сума пільгового середньострокового кредиту на виробництво молока, тис. грн	300	164	64	-	-	-
Сума сплачених відсотків за виробництво молока, тис. грн	36	20	8	-	-	-
Коефіцієнт економічної ефективності використання інвестицій у тваринництві	0,36	0,64	1,44	7,94	7,94	7,94

Джерело: власні дослідження.

Приріст умовного доходу від використання нової сільськогосподарської техніки відбувся у рослинництві за рахунок скорочення строків та зменшення втрат при збиранні врожаю, у тваринництві – за рахунок збільшення норм обслуговування і, як наслідок, збільшення поголів'я та обсягів виробництва. Коефіцієнт ефективності від впровадження нової техніки досить низький у перші роки як у тваринництві, так і у рослинництві через необхідність повертати кредитні кошти у відносно короткий термін та сплачувати відсотки за користування позиками, які незважаючи на державну пільгу, є надто високими для сільськогосподарських підприємств. Після повного повернення кредитів ефективність від їх використання різко зростає і є майже однаковою у всіх галузях. Графічно динаміка економічної ефективності від впровадження техніки за рахунок пільгових банківських кредитів наведена на рис. 1

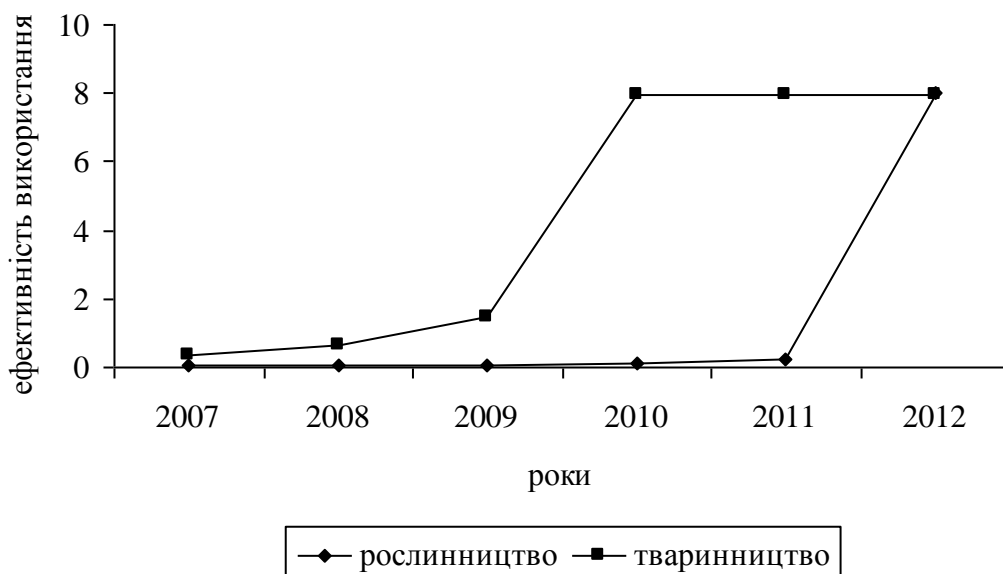

Рис. 1. Економічна ефективність використання середньо- та довгострокових пільгових кредитів у ПСП «Новоселиця» Попільнянського району Житомирської області

Ситуація щодо використання пільгових довгострокових кредитів є аналогічною і в інших досліджених підприємствах області. Ранжирування рівня економічної ефективності в цих підприємствах наведено у таблиці 2.

Таблиця 2. Ранжирування підприємств Житомирської області за рівнем віддачі від середньо- і довгострокових кредитів за період 2007–2009 рр.

Підприємство	Коефіцієнт середньої ефективності використання інвестицій
ПАФ «Єрчики» Попільнянського району	9,6
ПСП «Сокільча» Попільнянського району	8,7
ПСП «Новоселиця» Попільнянського району	8,0
ПП «Климчук» Бердичівського району	4,9
СФГ «Віктор» Бердичівського району	3,8
ПСП «Саверці» Попільнянського району	3,7

Джерело: власні дослідження.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Результати дослідження довели необхідність впровадження нової сільськогосподарської техніки. Натомість, протягом періоду погашення кредитів та відсотків по них економічна ефективність від її використання досить низька. Це дозволяє зробити висновок про необхідність зменшення відсотків та подовження строків довгострокового кредитування, не тільки за рахунок коштів державного бюджету, а також на базі створення умов щодо розвитку структури сільськогосподарської кредитної кооперації. Так, фермери США за рахунок Farm Service Agency отримують довгострокові кредити на закупівлю необоротних активів строком до 40 років під 3–5 % річних [1]. В умовах України аграрні підприємства можуть також використовувати інші джерела інвестицій, зокрема отримання техніки на умовах лізингу, внесків до статутного капіталу підприємств тощо. Перспективою подальших досліджень є проведення порівняльного аналізу ефективності від впровадження техніки, отриманої з різних джерел та обрання оптимального варіанту на підставі використання методу теорії ігор.

Література

1. *Власов Д.В.* Формування кредитної системи фермерів США / *Д.В. Власов* // Економіка АПК. – 2008. – № 2. – С. 152–155.
2. *Глуценко В.В.* Сучасні питання фінансового забезпечення підприємств сільського господарства / *Глуценко В.В., Лобас В.С.* – Харків: СПД ФО Лубірка Л.М., 2005. – 82 с.
3. *Гудзь О. Є.* Фінансове забезпечення та дивідендна політика на підприємствах агропромислового виробництва: порівняльний аналіз / *О.Є Гудзь* // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: [http // magazine.faaf.org.ua/content/view/84/35/](http://magazine.faaf.org.ua/content/view/84/35/).
4. *Денисюк Л.І.* Нетрадиційні форми кредитування сільськогосподарських підприємств / *Л.І. Денисюк* // Економіка АПК – 2008. – № 4. – С. 46–50.
5. *Карєба М.І.* Стан, проблеми та основні напрями активізації інвестиційної діяльності у сільському господарстві / *М.І. Карєба* // Економіка АПК – 2008. – № 7. – С. 75–79.
6. Методичні положення та норми продуктивності праці у скотарстві / [А.А. Нечипорук, Н.А. Рибачук, Н.В. Ілінська та ін.] – К.: НДІ «Укragenoproductivnist», 2009. – 535 с.
7. *Непочатенко О.О.* Державна підтримка підприємств АПК через удосконалення системи кредитування / *О.О. Непочатенко* // Економіка АПК – 2008. – № 8. – С. 95–99.
8. *Нізельська І.А.* Ефективність використання короткострокових кредитів аграрними підприємствами та шляхи її підвищення: дис. кандидата екон. наук: 08.00.04 / *Нізельська Інна Андріївна.* – К, 2007 – 230 с.
9. Реструктуризація та фінансове оздоровлення сільськогосподарських підприємств / *В.М. Бобік, М.О. Дзюба, Т.А. Жерібка* та ін.; за ред. Т.О. Осташко, Ю.Я. Кухарук, Н.Б. Спичак, М.І. Пугачова. – К.: ІАЕ УААН, 2005. – 477 с.

-
-
10. Типові норми виробітку і витрачання палива на механізовані польові роботи / Держагропром УССР: Центр нормативно-дослідної статистики з праці Держагропрому УССР. – К.: Урожай, 1991. – 422 с.
 11. Типові норми продуктивності машин і витрат палива на передпосівну обробку ґрунту. – К.: НДІ «Укргропромпродуктивність». – 2005. – 672 с.
 12. Типові норми продуктивності і витрат палива на збиранні сільськогосподарських культур / [В.В. Вітвицький, Т.М. Демчак, В.С. Пивовар та ін.]. – К.: НДІ «Укргропромпродуктивність», 2005. – 544 с.
-
-